

A XIV. Bosnyák utca 1/a története

Készült a Budapest 100+ 2015-ös programjához

A telek és a környék

A **Bosnyák utca 1/a** (mai hrsz.: 31837, régi: 2923/a) telke még beépítése előtt több tulajdonos kezén megfordult, vélhetően a fejlődő városrész ingatlanspekulációinak tárgya lehetett. 1898-ban például **Jellinek Nándor** tulajdonában volt¹. Bár róla közelebbi adat nem került elő, a környékhez két Jellinek is kötődik: egyikük az egyik fővárosi villamosvasúti vállalat, a Budapesti Közúti Vaspálya Társaság (BKVT) legendás igazgatója, **Jellinek Henrik**² (a jeles férfiú neve olyannyira hozzákapcsolódott a városi villamasközlekedéshez, hogy egy bizonyos villamostípust a köznyelv „Jellinek-bárka” néven emlegetett³). Az 1900-ban átadott közeli Zuglói

A környék térképe 1902-ben (M. Kir. Állami Nyomda)

¹ Budapesti Czim- és Lakásjegyzék 1911.

² Újvári Péter (szerk.): Magyar Zsidó Lexikon (1929), 408. o. (Jellinek Henrik címszó)
<http://mek.oszk.hu/04000/04093/html/szocikk/12277.htm>

³ Buza Péter: Pestújhely emlékkönyve

kocsiszínt⁴ is ez a vállalat létesítette. Másikuk **Jellinek János** kőműves, építőmester, aki a két telekkel odébb, a Bosnyák utca 3. szám alatti Makrapipa vendéglő építésének kivitelezője volt 1889-ben⁵. Bár közvetlen kapcsolat nem igazolható egyik ismert Jellinekhez sem, kizárni sem lehet, hogy a fejlődő városrészben valamelyikük családtagja próbált ingatlanbefektetéssel jövedelemhez jutni.

A telek azonban további adásvételek után végül 1911-re **Jókúthy Miklósé** lett, majd 1912-től maga az építész van feltüntetve tulajdonosként, vagyis Benedek Dezső. 1914-ben azonban a lakcímjegyzék már Benedek munkahelyét az Építőbank Rt.-t tünteti fel a telek és az épület tulajdonosaként, 1922-re pedig a Ribáry (Ribári) család tagjai birtokolják az ingatlant: Ernő, Leó, Károly és Géza. A ház ügyeit **Ribáry Leó** intézte, ő tartotta a kapcsolatot a lakókkal, ő szignálta a szerződéseket is⁶. A bérlők úgynevezett „fixesek” voltak, vagyis állandó jövedelemmel rendelkezők. Ők nem egy nagyvállalkozó háziúr-család voltak, de a II. Bimbó úton is volt egy épület a nevükön – ennél többet azonban Ribáryékról nem sikerült kideríteni.

A környék a századfordulón még zömében beépítetlen, mezőgazdasági művelés alatt álló terület volt. A Fővárosi Közlöny éveken át hirdeti, hogy a főváros által a környéken lekaszált fűre vételi ajánlatot tehetnek az érdeklődők a Bosnyák utca sarkán⁷. A Róna utca város felé eső oldala még az 1930-as években is bolgárkertészetek birodalma volt, noha a páratlan oldalon már bérházak sorakoztak.

1896-ban az akkor még Csömöri útnak nevezett, ma Thököly útként ismert útszakaszt újraszabályozták (lásd az utcanév elnevezésének történetét mutató bekezdést), ekkor jött létre a Bosnyák utca. A környéket – vagyis a Róna utca – Thököly út – Nagy Lajos király útja – Egressy út által közbezárt négyszöget – már az 1880-as években is Kiszugló (Kis-Szugló) néven ismerik, s beépülése is ekkor kezdődött⁸.

A lakóház építésekor, 1914-ben még a főváros közigazgatási felosztásában a XIV. kerület nem szerepelt. A környék a VII. kerületi előljáróságához tartozott, a ma Zuglóként ismert kerület valójában a VI., VII. és X. kerület egyes részeiből hozták létre 1935-ben⁹.

4 Koroknai Ákos (szerk.): A főváros tömegközlekedésének másfél évszázada III. kötet (BKV 1987), 233. o.

5 Fodor Béla (főszerk.): Zuglói lexikon (Szaktudás Kiadó Ház, 2009) 131. o.

6 Balogh Imre családjának eredeti bérleti szerződése 1937-ből

7 Fővárosi Közlöny századforduló-környéki lapszámai

8 Fodor Béla (főszerk.): Zuglói lexikon (Szaktudás Kiadó Ház, 2009) 73. o.

9 Faragó István – Fekete Béla: Zugló tegnap, ma, holnap (MSZMP XIV. ker. bizottsága, 1970) 113. o.

Az építész

A ház tervezőmérnöke **Benedek (Berger) Dezső** (1869–1932) volt, aki 1905-ben szerezte oklevelét a Budapesti Műegyetemen¹⁰. Benedek maga is a városrészben élt, a mai XIV. Ilka utca 56. sz. alatt volt a maga tervezte társasvilla, de további épületei találhatók még az Ida utca 2. (Schuler-villa) és Amerikai út 50. szám alatt – ez utóbbi mint a zuglói tüdőszűrő állomás ismert¹¹. Talán kiemelkedő épülete még az V. Nyáry Pál utca 9. sz. alatti bérház, ahol egy időben Karády Katalin is lakott¹² (az építész több épülete szerepelt már a Budapest 100 programjaiban¹³).

Berger Dezső táblája egy másik házról

10 Baku Eszter: 2012 februári évfordulók (Építészforum 2012. február 7. <http://regi.epiteszforum.hu/node/20466>)

11 Fodor Béla (főszerk.): Zuglói lexikon (Szaktudás Kiadó Ház, 2009) 14., 20., 63., 64. o.

12 Bárkay Tamás: Drost, Karády, Pressburger (Népszabadság 2013. április 2. http://nol.hu/kultura/20130402-drost_karady_pressburger-1377037)

13 Budapest 100 honlap: Benedek (Berger) Dezső (http://www.budapest100.hu/epiteszek/benedek_berger_dezso.5.html?&pageid=211)

Az utcanevek

A Bosnyák utca elnevezés előbb született, mint a ma már ismertebb Bosnyák tér. Maga a „bosnyák” kifejezés a közelben, a mai Fűrész és Lőcsei utcák között elhelyezett barakképületekben állomásozó bosnyák csapatokra emlékezve örökítődött meg. Az I. világháború végéig fennmaradt katonai tábor lakói voltak tehát a névadók. 1896. április 23-án hozott határozatában a Fővárosi Közmunkák Tanácsa így fogalmazott: *„a Csömöri útnak azon része pedig, mely könyök alakban délkelet felé esik és a Csömöri út egyenes folytatása következtében mint Csömöri út többé nem szerepelhet, „Bosnyák” utcának neveztetett el.”*¹⁴ Tehát itt egy szabályozási aktus történt, vélhetően a Csömöri út tervezett nyomvonala húzódott a Bosnyák utca vonalában, ezt módosíthatták, s vált ketté a még kiépítetlen közterület Csömöri úttá és Bosnyák utcává. (A Bosnyák tér majd csak 1901-ben kapja nevét).

Érdekes adalék, hogy a szomszédos Pestújhely település (ma a XV. kerület egyik városrésze) ebbe az irányba tartó utcáját szintén Bosnyák utcának nevezték el 1910 körül¹⁵. A „Bosnyák” az északra elterülő

A VIII. ker. temető-uttal párhuzamos, a Teleky-tértől a Baross-utczáig terjedő utcza a székes főváros kívánsága szerint »Dobozy«-utczának, a Csömöri-utnak azon része pedig, mely könyök alakban délkelet felé esik és a csömöri-út egyenes folytatásakövetkeztében mint Csömöri-út többé nem szerepelhet, »Bosnyák«-utczának neveztetett el.

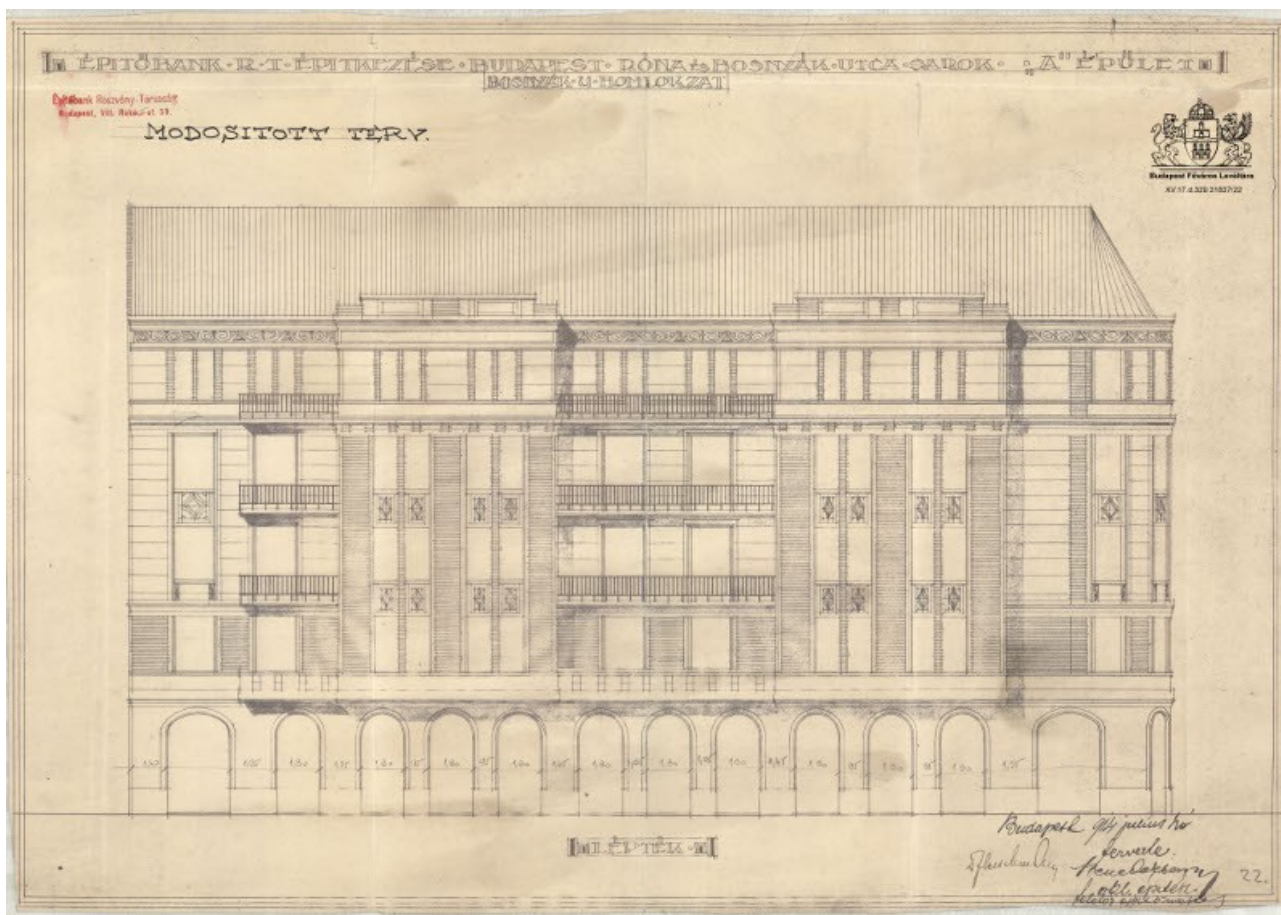
kistelepülésnek olyan fogalom volt, ami a várost, a várossal való kapcsolatot, összeköttetést jelölte. A pestújhelyi utcácska az újjalotai lakótelep építéskor vált igazán jelentőssé, amikor a Csömöri úti felüljáró megépült (1973), mára pedig az újjalotai lakótelep egyik főútjává nőtte ki magát, s Drégelyvár utcaként ismert.

¹⁴ Fővárosi Közlöny 1896. április

¹⁵ Ráday Mihály (szerk.): Budapest teljes utcanévlexikona (Sprinter, 2003)

Az épület

Az épület terveit 1913 szeptemberében készítette **Benedek Dezső**. Valójában két lakóházat tervezett az építész: a Bosnyák utca 1/a szám alatti négyemeletes, és a vele összeépült, de különálló háromemeletes Róna utca 143-at. A két épület homlokzati képe stílusában megegyezett, a Róna utca felől ma is egy épületnek tűnik a két ház.

A lakóépület Bosnyák utcai homlokzatának tervrajza (forrás: Budapest Főváros Levéltára, Tervtár)

Először egy viszonylag puritán, egyszerű homlokzatú lakóház terve készült el, majd 1914 júliusában Benedek áttervezte az épületet, ekkor alakult ki a ma is látható homlokzat. Az épület bérháznak készült földszintjén végig utcáról nyíló üzlethelyiségek sorakoztak. Az első tervben még nem szerepelt felvonó, azonban a második tervrajzon már – a bejárati lépcsőház szűkítésével – látható a lift, a padláson pedig a gépház. Ezt a felvonót 1969-ben teljesen felújították, korszerűsítették.

A módosított tervek és az épület használatbavételi engedélye ugyanazzal a dátummal szerepel (1914. július, illetve 1914. július 28.), valószínű, hogy az új tervek már az

építkezés befejezésekor, mintegy utólag készültek el.

A lakóközösség emlékezete szerint¹⁶ a ház Róna utcai szárnya felső emeletén a nyílászárók a régi Nemzeti Színház Múzeum körüti épületének bontásából származnak. A kézirat szerint az építtetőnek a világháború végére elfogyott a pénze és részben bontott anyagot használt fel a ház befejezéséhez, a nyílászárók is ekkor kerültek ide a színházépületből.

Levéltári adatok nem támasztják alá ezt az elméletet, de a Budapest Főváros Tervtárában őrzött iratok az építőanyagok beszerzési forrásairól ritkán tanúskodnak. A legenda azon része, miszerint a világháború végére fogyott el az építtető pénze cáfolható, hiszen az épület használatbavételi engedélye épp az I. világháborúba való belépésünk napjára szól, vagyis még épp a háború kirobbantása előtt épült fel a ház. Ugyanakkor alátámasztható a régi Nemzeti Színház bontásának időpontjával, ami 1913 szeptemberében kezdődött és az év végére fejeződött be¹⁷. Tehát a Bosnyák

A Nemzeti Színház és bérháza homlokzati tervrajza (Szkalnitzky Antal, forrás: FSZEK fotótár)

utcai épület építésének megkezdésekor valóban beszerezhatték a színházépület nyílászáróit az utóbbi bontásakor. Nagyfelbontású korabeli fényképfelvételt nem találtunk mindkét épületről, de kétségtelen tény, hogy a lakóház Róna utca felé eső szárnyának felső emeletén található ablakok és a Nemzeti Színház bérházának Múzeum körüti homlokzata két oldalsó szárnya legfelső szintjének ablakai hasonlatosak. Összességében a legendát sem cáfolni, sem megerősíteni egyértelműen

¹⁶ Balogh Imre lakó kéziratos jegyzete a ház történetéről 2015-ből

¹⁷ Pataki József: A lerombolt Nemzeti Színház VIII. A bontás (Nyugat XVI. évf. 13. szám 1923. július 1.)

nem lehet, a színházépület korabeli tervrajzainak és a Bosnyák utcai lakóház eredeti terveinek további kutatása, a tervrajzokon található, a nyílászárókra vonatkozó méretadatok összevetése, valamint színháztörténeti forrásművek felkutatása segíthet a legenda igazolásában.

A másik, a lakók által számon tartott, a házhoz kötődő legenda szerint ez az épület volt a környéken az első emeletes lakóház. Ez azonban bizonyosan nem igaz, csak a szomszédos telken, a Bosnyák utca 1/b. szám alatt lévő emeletes villaépület is korábbi, 1900 körül épült Tóásó Pál tervei alapján¹⁸. Azt azonban nem lehet kizárni, hogy mint négyemeletes lakóépület valóban az első, vagy az első egyike lehetett – ennek eldöntése szintén további kutatást igényel.

A Róna utcai lakótelep építkezése 1956-ban, háttérben a „vasalóház” (forrás: FSZEK Bosnyák Könyvtár)

A házban kezdetben a földszinten portaszolgálat működött, a helyiséget jelenleg takarítóeszközök tárolására használják. A lépcsőház falburkoló csempéit az Öv utcai Zsolnay-gyárban készítették helyben, Zuglóban. A viszonylag egyszerű, tömegterméknek tűnő burkolóanyagok is már több mint száz évesek, nem estek

¹⁸ Fodor Béla (főszerk.): Zuglói lexikon (Szaktudás Kiadó Ház, 2009) 23. o.

áldozataul felújításoknak, átalakításoknak sem (a csempék eredetére egy, a Róna utca 143. bejárata mellett, jobb oldalon lent található felirat utal). A II. világháború idején a IV. 3-as lakás végébe egy repeszbomba csapódott, ami azonban szerencsére nem robbant fel. A világháború és az 1956-os forradalom idején is jó szolgálatot tett a légópince, ahová nem csak az ittlakók, de a környékbeli is behúzódhattak. '56-ban a lakók nagyrészt ebben a pincében tartózkodtak¹⁹.

Az V. emeleten a padlás feljáró előtt volt a ház mosókonyhája, amit később lakássá alakítottak. Az V. emeleten lévő segédházmesteri lakás mindig ezt a célt szolgálta²⁰.

A ház nagytatarozására a visszaemlékezések szerint²¹ 1981 és 1986 között került sor. Ugyan a tényleges felújítási munkákra vonatkozóan valószínűbb az 1983-1986 közti időszak²², de a IV. emeleten lakók kiköltöztetése átmeneti otthonokba már 1981-ben elkezdődött. Volt olyan lakó, aki már nem költözött vissza, lakáscserével új otthont talált másutt. A felújítás keretében a fa födémeket betonra cserélték, kicserélték a víz, gáz csatorna és elektromos vezetékeket is, a tetőt pedig újrapalázták. Ekkor bontották el a IV. emeleti lakásokat védő dúcokat is. A felújítási munkák volumene miatt hét évig elidegenítési tilalom volt érvényes, amiatt csak 1993-ban lehetett a lakásokat megvásárolni²³.

A Bosnyák utca 1/a és a Róna utca 143. a '90-es évek második felében vált el egymástól: ekkor a két épületrész közti átjárót lezárták, a lakóépületek pedig jogilag is különváltak két társasházzá.

19 Balogh Imre lakó kéziratos jegyzete a ház történetéről 2015-ből

20 Balogh Imre lakó szíves közlése

21 Balogh Imre lakó kéziratos jegyzete a ház történetéről 2015-ből

22 Az épület általános műszaki leírása 1992 októberéből

23 Balogh Imre lakó szíves közlése

ÜZLETEK ÉS KÖZÜLETEK

A lakóházban lévő üzlethelyiségek nagy vonzerőt jelenthettek a vállalkozók számára, hiszen felépültét követően négy hónap alatt három bolt nyitását jegyezték fel az épületben. Erről tanúskodnak a Fővárosi Közlöny 1914-es évfolyamában megjelent, a vállalkozói engedélyekkel kapcsolatos közlemények. Eszerint **Tierl Sándor Árpádné** részére dohánytőzsdében szokásos cikkek árusítására adtak engedélyt júliusban (a közlönyben nem 1/a, hanem Bosnyák utca 1. cím jelent meg²⁴), vagyis itt egy **trafik** nyílt. Ugyanebben a hónapban **Szadai István mészáros** is üzletet nyitott itt, novemberben pedig **Czétényi Sándor vendéglős** a VII. Nefelejts utca 58.-ból a Bosnyák utca 1/a-ba helyezte át üzletét.

1929-ből egy rövid irat tanúsítja²⁵, hogy az 1915-ben alakult **Országos Stefánia Szövetség** (a gyermekhalandóság csökkentésére, a születések számának növelésére alakult szervezet, a mai védőnői hálózat elődje) átalakított egy üzlethelyiséget az épületben, és rendelőt csináltak (egyébként városszerte számos helyen volt létesítményük, a kerületben is több címen szerepelt a szövetség). Nem ismert, meddig voltak a ház lakói a stefániások.

Rohonczy Vendel és neje²⁶ **táncoktató** ha nem is az első lakók egyike volt, de már a II. világháború előtt bizonyosan itt működtette tánciskoláját az I. emeleten, a mai Szabó Ervin könyvtár által elfoglalt helyiségben. A lakcímjegyzék szerint 1928-ban még a VI. Pillangó utca 13-ban működött iskolája (ma már ez is Zugló), de 1942-es telefonkönyv hirdetései szerint már a Bosnyák utca 1/a-ban fogadta a társastáncot elsajátítani vágyókat. Utolsó hír róla 1970-ből származik, mikoris november 15-én életének 85. évében elhunyt. Akkori lakcíme: Róna utca 143²⁷. Tánciskolája Zuglószerte ismert volt, a Zuglói Lapok nosztalgikus visszaemlékezés-sorozatában is említik.²⁸ Ezt a helyiséget bizonyosan nem lakás céljára tervezték, egy 1934-es átalakítási terv szerint „klubhelyiségek mellől szobák kialakítása” céljából készült, tehát a '30-as évek elején már volt helye társas összejöveteleknek a házban.

A tánciskola vélhetően 1948-1949-ig működött, mert 1949-ben²⁹ átadta a helyét a **Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár fiókkönyvtárának (Bosnyák könyvtár)**, ami a

24 Fővárosi Közlöny 1914. 55. szám, 1914. július 10.

25 Budapest Főváros Levéltára - Tervtár

26 A Zuglói Helytörténeti Műhely kiadványa szerint Vencel, minden más forrás azonban Vendelként ismeri

27 A Magyar Családtörténet-kutató Egyesület internetes gyászjelentés-adatbázisa (<http://www.macse.hu/>)

28 Mach András: Csörög a telefon (Zuglói Lapok 2010. november 16.)

29 A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár „Bosnyák Könyvtárának” információja
http://fszek.hu/konyvtaraink/bosnyak_u__1a?sp=Libinfo

mai napig itt található, a lakóház első emeletén. Ez volt Zugló első könyvtára, bár van forrás, mely szerint ez magának a könyvtárhálózatnak az első fiókinstéménye, ez azonban nem igaz, hiszen a FSZEK elődintézményének, a Fővárosi Könyvtárnak már

Könyvtárbelső a '60-as évek végéről (forrás: Bosnyák Könyvtár)

a II. világháború előtt is volt fiókja – másutt. 1963 márciusában a könyvtárnak otthont adó ingatlant átalakították³⁰: különálló bejáratot kapott a gyermekkönyvtár, az akkori bejáratot megszüntették, helyére egy ablakot helyeztek el, ami a körfolyosóra néz. Áthelyezték a WC bejáratát, ruhatárat alakítottak ki, továbbá „korszerű fénycsövekre” cserélték a világítást és a könyvtartó polcokat is újra cserélték – ugyanakkor a raktár könyvállványai megmaradtak – máig az eredetieket használják³¹. A könyvtár fénykorát a hatvanas évek elejétől a kilencvenes évek elejéig élte. 1989-ben pl. 5000 olvasója volt, 43 ezer kötet könyvvvel, 53 féle folyóirattal várta a használókat. Később az újabb könyvtárak létesítése és a fogyatkozó olvasási kedv csökkentette az olvasólétszámot³².

1965 júniusában a környék jobb elektromos energiaellátása érdekében egy **transzformátorállomást** építettek a ház földszintjébe a Bosnyák utcai homlokzat felőli oldalra. Ez az állomás ma már nem látható, de nyomai még észlelhetők a gyógyszerertár szolgálati bejárata melletti kirakata alatt³³.

30 Budapest Főváros Levéltára - Tervtár

31 Budapest Főváros Levéltára - Tervtár

32 A fiókkönyvtár történetéről szóló kézirat

33 Budapest Főváros Levéltára - Tervtár

A házban 1974-ig működtek a **Fővárosi Kézműipari Vállalat** irodái, melyeket ekkor kiutaltak az **Útépítő Tröszt** részére. Az útépítők a mintegy 104 m²-nyi alapterületű, eredetileg lakás céljára épült ingatlan főfalait áttörték, hogy az irodákat összekötő folyosót nyerjenek³⁴.

Kész helytörténeti mű a sorsa a házban található **gyógyszertárnak**, amely több kisebb bővítés során nyerte el mai méretét. 1937-ben **Harsányi Károly** nyitott itt gyógyszertárat, ez volt az „Őrangyal patika”. Ez a patika korábban a Szugló és Angol utcák sarkán, a Szugló utca 68-ban működött, onnan költözött ide a Bosnyák utcába. Harsányiék előtt az Őrangyal Csányi Zoltán örököseié volt, tőlük bérelte Heiszler Zoltán gyógyszerész, de még a Bosnyák és Kövér Lajos utcák sarkán. Innen kerül majd 1915-ben Szugló utcába, majd onnan a „vasalóházba”. Harsányiék nem laktak a házban, 1932-től a Gyarmat utca 30. szám alatti villában éltek, onnan jártak át dolgozni a Bosnyák utcai patikába³⁵. Harsányi Károly fia, János (1920-2000) is gyógyszerésznek tanult, ám szociológusi diplomát is szerzett. **Harsányi János** a II. világháborút követően kezdett segíteni szüleinek a patikában, ám nem sokáig dolgozott itt: 1948-ban államosították az üzletet, szerencsére a család előre értesült a szándékról, amit lehetett, eladtak, János pedig külföldre távozott³⁶. Kalandos úton jutott Ausztráliába majd az Egyesült Államokba, ahol szociológusként végzett tudományos munkát, majd 1994-ben megosztott Alfred Nobel közgazdasági emlékdíjat kapott.

34 Budapest Főváros Levéltára - Tervtár

35 Buza Péter: Hegedűs a Háztetőn (Budapest folyóirat, 2006. 8. szám 11. o.)

36 Buza Péter: Hegedűs a Háztetőn (Budapest folyóirat, 2006. 8. szám 11. o.)

Harsányi János emléktáblája 2006-ból (fotó: Vaskó Viktória)

Eredetileg több kisebb üzlethelyiség volt a földszinten (lásd az 1914-es trafik, hentes és vendéglő megnyitásáról szóló információkat). A gyógyszertár már az államosítás után, mint a Gyógyszertár Vállalat patikája bővült 1951-ben. A beadott átalakítási terveket a Fővárosi Tanács építési osztálya azzal a kikötéssel hagyta jóvá, hogy a bővítés után a patika homlokzata nem térhet el az épület architektúrájától, s kiemelték, hogy a Róna utca felől a kirakatok átépítését nem engedélyezték. Egy évvel később, 1952-ben a tanács felszólította a Gyógyszertár Vállalatot, hogy kérjen használatbavételi engedélyt, amire a vállalat azt felelte, hogy csak kisebb jellegű munkálatok történtek, amik után nem kell engedélyt kérni. A tanács helyszíni szemlét tartott, melynek során megállapították, hogy nagyobb arányú átalakítás történt, és a kifejezett tiltás ellenére megváltoztatták a homlokzati képet, ezért 500 forintos pénzbírságot rótt ki a vállalatra (ennek mai értéke kb. 25 000 Ft lehet³⁷). A Gyógyszertár Vállalat válaszában már nem próbálkozott az elvégzett munka kisebbítésével, hanem leírták, hogy új, nagyméretű raktárat és laboratóriumot kellett kialakítani, továbbá inspekciós szobát, üvegmosót, áruátvevőt, melyeket egymástól elkülönítve de egymással folyosóval összekötve kellett megépíteni. A szerkezeti falak érintése nélkül történt az összes átalakítás, azonban a Róna utcai oldalon valóban szükségessé vált három kirakatablak beépítése, mert az egyes helyiségekben különböző mérgezőanyagokkal dolgoznak, s ezeket e helyiségeket biztonsággal el kellett különíteni. További iratok nem tanúskodnak a Gyógyszertár Vállalat és a Fővárosi Tanács vitájáról, mindenesetre különös, hogy a nem túl szívderítő

³⁷ Magyar Nemzeti Bank inflációs kalkulátora http://www.mnb.hu/Root/Penziranytu/Jobboldali_menu/Kalkulatorok

időszakként ismert ötvenes években a tanács igyekezett megvédeni egy régi épület homlokzati képét – még ha nem is járt sikerrel.

1968 áprilisában tovább bővült a patika: a pince igénybevételével alakítottak ki újabb helyiségeket. Ekkor a lakók 9 faskamráját, illetve a köztük húzódó rekeszfalakat számolták fel, s nyertek egy nagyobb területet.

Két évvel később, 1970 szeptemberében az akkor már 200 m²-esre növelt gyógyszerár újabb átalakításon esett át, melynek során 320 m²-re nőtt az alapterülete. Ez az átalakítás is jelentős volt, a Budapesti Városépítő Tervező Intézet (BUVÁTI) készítette el a terveket, ismét történt homlokzati átalakítás, melynek során kialakították például az éjszakai ügyelet tartásához nélkülözhetetlen átadóablakot is³⁸.

Már a ház eredeti tervrajzaiban is szerepel egy kávéházi helyiség. Vélhetően ezt foglalta el az első bekezdésben már említett Czétényi Sándor vendéglős. A tánciskola működésének idején üzemelhetett a **Werner**-vendéglő (a telefonkönyv szerint **Werner József** kocsmájáról van szó³⁹), amit szolid helyként tartottak számon, a tánciskolai szünetben a fiatalok is látogatták⁴⁰. A Bosnyák utcai bejárattól balra volt a Keszthelyi-kocsmá, az üzemeltető és családja is a házban lakott – az ő teljes neve és a működés ideje nem ismert.

Neszt Tivadar 1930-ban⁴¹, **Cseh Zsigmond** pedig 1942-43-ban biztosan trafikot üzemeltetett a házban (Tierlné 1914-ben nyílt trafikját a 10. oldalon említettük).

Incze Ilona zuglói ingatlanforgalmi irodája is itt volt 1942-ben⁴².

A Zuglói Helytörténeti Műhely kiadványa még a további vállalkozókat tünteti fel (ellenőrző adatot róluk nem találtam): Fűrér kárpitos, Erdőss és társa műszaki vállalat, **Gyulai Gergely** cukrász, **Klein Mór** festékes, **ifj. Nagy István** villanyszerelő, Németh Géza fa- és szénkereskedő, **Simon Dénes** hentes, **Vágby Gergely** fodrász.

38 Budapest Főváros Levéltára - Tervtár

39 Postamúzeum online adatbázisa: Távbeszélő-hálózatok betűrendes névsora, 1942

40 Szemelvények Zugló történetének irodalmából. Összeállította: Lett Miklós. Zuglói Helytörténeti Műhely 7. Herminamező Polgári Köre, Budapest, 1999 87. o.

41 Zuglói Hírlap, 1930. ?

42 Postamúzeum online adatbázisa: Távbeszélő-hálózatok betűrendes névsora, 1942

A LAKÓK

Balogh Imre visszaemlékezése szerint az első emeleti sarki nagy lakásban dr. **Gárdonyi Alfréd** házi orvos lakott. Ez levéltári adatokból is kiderül, egy 1954-es lakásmegosztás „áldozataként” szerepel a neve. Gárdonyi a Fiumei úti OTI-ban is dolgozott felülvizsgáló orvosként, ahol a legenda szerint egy dühös beteg egy tollal kiszúrta az egyik szemét. Egyebekben „dárdásnak” hívták a betegei, mert igen vastag injekciós tűvel szúrta meg őket gyógyszerbeadáskor⁴³. További családtörténeti adatok beszerzése folyamatban van, lehetséges, hogy az orvos Kinszky Judit, a fotóművész **Kinszky Judit** nagybátyja volt (Kinszkyék a Sugló és Róna utcák sarkán laktak). Az I. 4. sz. alatti 4 szoba, komfortos lakásból egy 2 szoba, hallos összkomfortos, valamint egy 1 szoba, hall, komfortos lakást alakítottak ki 1954 júniusában **Radnóti Vilmos** építész tervei alapján. A tulajdonosok: **Halustyák Zoltán** és dr. Gárdonyi Alfréd voltak.

Szintén a visszaemlékezésben találni egy bizonyos „Wax nőgyógyászt”, akire mint a hölgyek kedvencére emlékeznek. A lakcímjegyzék, korabeli telefonkönyvek és a levéltári adatok egyaránt igazolják, ám nem „Wax”, hanem **dr. Wachs Zoltán** néven, bár nem közlik, hogy pontosan milyen orvos is volt. Visszaemlékezés szerint az Egressy úti polgári fiúiskola egészségtan tanára is volt⁴⁴. A Kozma utcai temető sírjainak adattárában egy hasonló név szerepel: Wachs Zoltán (1887 – 1939). 1967. augusztus és október között özv. dr. Wachs Zoltánné II. emelet 4. alatti 144 m²-es lakását albérlője **Besznyák László** építésztechnikus kérésére és tervei alapján két lakásra osztották: a nagyobb, 90 m²-es lakásban maradt Wachsné és két családtagja, a kisebb, de még így is közel 54 m²-es lakás lett Besznyáké.

A legrégebb óta itt lakó **Juhász Erika** festőművész.

Szintén régi lakónak számít **Balogh Imre**, akinek még a szülei költöztek a házba, bérleti szerződésük 1937. március 17-én kelt, és évi 950 aranypengőről szól, ez kb.

43 Szemelvények Zugló történetének irodalmából. Összeállította: Lett Miklós. Zuglói Helytörténeti Műhely 7. Herminamező Polgári Köre, Budapest, 1999 87. o.

44 Szemelvények Zugló történetének irodalmából. Összeállította: Lett Miklós. Zuglói Helytörténeti Műhely 7. Herminamező Polgári Köre, Budapest, 1999 87. o.

80 pengő/hó + házfelügyelői díj – ez 100 pengő volt összesen (mai áron ez kb. 100 ezer forintnak felel meg). Édesapja – id. Balogh Imre – a Rottenbiller utcai polgári iskola tanára volt.

1976-ban **Varga Károly** házmester kérésére annak földszinti lakásában a konyha és az előtér rovására fürdőszobát alakítottak ki.

A SZÖVEGBEN ELŐFORDULÓ NEVEK JEGYZÉKE

Balogh Imre	15.	Tierl Sándor Árpádné	10.,14.
Balogh Imre id.	16.	Tóásó Pál	8.
Benedek Dezső	4., 6.	Vághy Gergely fodrász	14.
Besznyák László	15.	Varga Károly	16.
Cseh Zsigmond	14.	Wachs Zoltán dr.	15.
Czétényi Sándor	10.	Werner József	14.
Erdőss (műszaki váll.)	14.		
Fürer (kárpitós)	14.		
Gárdonyi Alfréd	15.		
Gyulai Gergely cukrász	14.		
Halustyák Zoltán	15.		
Harsányi János	12., 13.		
Harsányi Károly	12.		
Incze Ilona	14.		
Jellinek Henrik	3.		
Jellinek János	3.		
Jellinek Nándor	2.		
Juhász Erika	15.		
Jókúthy Miklós	3.		
Karády Katalin	4.		
Kinszky Imre	15.		
Kinszky Judit	15.		
Klein Mór festékes	14.		
Nagy István ifj. villanyszerelő	14.		
Neszt Tivadar	14.		
Radnóti Vilmos	15.		
Ribáry Leó	3.		
Rohonczy Vendel	10.		
Simon Dénes hentes	14.		
Szadai István	10.		

Összeállította: Rátonyi Gábor Tamás
2015. március-április

A felhasznált források felkutatásáért, és visszaemlékezésének lírásért köszönöm a segítségét

Balogh Imre lakónak
Belkó Katalin könyvtárosnak
Gaál Emese gyógyszerésznek

Valamint a ház valamennyi közreműködő lakójának és a Budapest 100 önkénteseinek